

Kommittédirektiv

Uppgifter om offentligrättsliga krav vid kreditupplysning

Dir.
2013:72

Beslut vid regeringssammanträde den 27 juni 2013

Sammanfattning

En särskild utredare ska lämna förslag till åtgärder som minimerar risken för att en uppgift om betalningsförsummelse (en betalningsanmärkning) på grund av ett krav från det allmänna förekommer i kreditupplysningsföretagens register utan att gäldenären dessförinnan har fått kännedom om kravet. Härigenom ska integritetsskyddet för enskilda stärkas och betalningsanmärkningar avseende såväl enskilda som företag bli mer relevanta vid kreditprövning.

Uppdraget ska redovisas senast den 1 september 2014.

Kreditupplysningsverksamheten

För att förenkla kreditgivning finns kreditupplysningsföretag som förser den som ger kredit med information om enskilda och företag som söker kredit – en kreditupplysning.

Kreditupplysningsföretagen har register med ekonomisk information om enskilda och företag. Informationen ska bland annat ge en bild av den registrerades betalningsvilja och betalningsförmåga. I registren registreras betalningsanmärkningar, vilket är kreditupplysningsföretagens namn på uppgifter som de samlar in och sedan använder vid kreditupplysning. Sådana uppgifter hämtas från olika myndigheter, bl.a. Kronofogdemyndigheten. En betalningsanmärkning betyder att den enskilde eller företaget i fråga inte har betalat sina skulder i tid.

Regleringen av kreditupplysningsverksamheten syftar till att balansera kreditgivarens intresse av att få kännedom om en enskilds ekonomiska förhållanden inför ett kreditbeslut mot den enskilde gäldenärens rätt till skydd för den personliga integriteten. En kreditgivare har intresse av att alla uppgifter som kan tänkas påvisa bristande betalningsvilja eller betalningsförmåga finns med i en kreditupplysning. Samtidigt innebär en registrering av sådana uppgifter för den enskilde ett intrång i den personliga integriteten.

För att en uppgift om en enskild eller ett företag ska få förekomma i en kreditupplysning krävs att den typiskt sett är av betydelse vid en kreditprövning. En uppgift om en betalningsförsummelse är typiskt sett av betydelse vid en kreditprövning, men det krävs dock att den har fastställts genom en domstols eller annan myndighets avgörande eller åtgärd. Endast en uppgift om en betalningsförsummelse som har fastställts på detta sätt får alltså lämnas ut i en kreditupplysning.

Privaträttsliga fordringar fastställs i huvudsak av domstol eller Kronofogdemyndigheten efter det att gäldenären har delgetts kravet. På så sätt säkerställs att gäldenären får kännedom om kravet och har möjlighet att betala innan verkställighet begärs hos Kronofogdemyndigheten och en betalningsanmärkning registreras i kreditupplysningsföretagens register.

Krav från det allmänna, det vill säga offentligrättsliga fordringar, till exempel felparkeringsavgifter, trängselskatter och underhållsstöd, fastställs genom myndighetsbeslut. När ett offentligrättsligt krav inte betalas lämnas det till Kronofogdemyndigheten för verkställighet utan krav på att gäldenären först delgetts detta. När ett krav restförs hos Kronofogdemyndigheten blir det i princip tillgängligt för kreditupplysningsföretag, som då registrerar uppgift om detta i sina register. Det innebär att en betalningsanmärkning i kreditupplysningsföretagens register kan uppstå utan att det dessförinnan har säkerställts att gäldenären fått kännedom om kravet.

Behovet av en utredning

Genom skärpta sekretessregler år 2001 för uppgifter som behandlas hos Kronofogdemyndigheten i dess exekutiva verksamhet stärktes skyddet för den enskildes personliga integritet vid kreditupplysning. En regel som då infördes innebär att om gäldenären betalar ett krav som registrerats hos Kronofogdemyndigheten utan att någon verkställighetsåtgärd har behövt vidtas, blir uppgiften om kravet sekretessbelagd hos myndigheten med konsekvensen att uppgiften ska gallras i kreditupplysningsföretagens register. Om ytterligare krav mot samma gäldenär registreras inom två år eller om det finns tidigare krav inom motsvarande period bakåt i tiden, blir dock uppgiften offentlig och synlig i registren (se numera 34 kap. 1 § andra stycket 2 offentlighets- och sekretesslagen [2009:400]). Regeln har visat sig vara komplicerad och svår att förstå. Det synes också många gånger bero på tillfälligheter om sekretess gäller för en uppgift om en enstaka restföring, vilket får till följd att regeln kan uppfattas träffa gäldenärer orättvist. Till exempel kan den ingivande myndighetens kravrutiner vara utformade på ett sådant sätt att det uppstår två krav mot gäldenären vid restföringen trots att kravet avser ett och samma förhållande. Så torde fallet vara med felparkeringsavgifter för fordon som under en längre tid stått uppställda i strid med gällande parkeringsregler. När så sker blir följden att sekretessen omedelbart upphör att gälla, eftersom verkställighet söks för två krav inom en tvåårsperiod. Regeln har alltså inte lett till ett tillfredsställande resultat.

Det kan få långtgående konsekvenser för enskilda och företag att registreras hos Kronofogdemyndigheten med tanke på uppgifternas spridning och användning utanför myndigheten. Det är därför inte rimligt att en betalningsanmärkning uppkommer i kreditupplysningsföretagens register om det är omständigheter utanför gäldenärens kontroll, till exempel att han eller hon aldrig har fått en betalningsavi, som är anledningen till att en restförd skuld hos Kronofogdemyndigheten inte har betalats. I ett sådant fall är det ju inte gäldenärens bristande betalningsvilja eller betalningsförmåga som är

orsaken till att fordringen i fråga inte har betalats och en betalningsanmärkning blir därför missvisande. Det är inte befogat att betalningsanmärkningar ska kunna lämnas ut i kreditupplysningar om det varken finns en ovilja eller en oförmåga hos gäldenären att betala kravet.

Den 1 juni 2008 infördes en ny bestämmelse i lagen (2001:184) om behandling av uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet som förbättrar möjligheten till rättelse av missvisande uppgifter hos Kronofogdemyndigheten (3 kap. 3 a §). För att rättelse ska ske måste den som har registrerats hos Kronofogdemyndigheten ta kontakt med myndigheten och begära det. Om uppgiften rättas av Kronofogdemyndigheten ska uppgiften också gallras ur kreditupplysningsföretagens register (8 § kreditupplysningslagen [1973:1173]). I praktiken kan en betalningsanmärkning, som har registrerats i kreditupplysningsföretagens register, ha hunnit lämnas ut vid kreditupplysning innan gäldenären har haft möjlighet att hos Kronofogdemyndigheten begära rättelse av en uppgift. En betalningsanmärkning som registrerats i kreditupplysningsföretagens register på grund av ett offentligt krav som restförts hos Kronofogdemyndigheten kan ha lett till allvarliga konsekvenser för gäldenären redan innan han eller hon fått kännedom om kravet. Till exempel kan den enskilde på grund av betalningsanmärkningen ha nekats kredit eller nekats att hyra bostad.

Den 1 januari 2011 infördes nya bestämmelser i kreditupplysningslagen för att stärka den enskildes personliga integritet i kreditupplysningsverksamheten. I samband med lagstiftningsarbetet uppmärksammade regeringen bristerna i skyddet för den enskildes personliga integritet vid behandling av uppgifter om offentligt krav. Regeringen uttalade då att det kunde bli aktuellt att återkomma med förslag i frågan (se prop. 2009/10:151 s. 20).

Det kan mot den angivna bakgrunden konstateras att det finns brister med nuvarande ordning och ett behov, när det gäller offentligt krav, av att stärka skyddet för den enskildes personliga integritet och att göra betalningsanmärkningar avseende enskilda och företag mer relevanta vid kreditprövning. Det behöver vidtas åtgärder som gör att betalnings-

anmärkningar, på grund av sådana krav, i högre grad än i dag endast visar på bristande betalningsvilja eller betalningsoförmåga hos gäldenären.

En särskild utredare ska därför ges följande uppdrag.

Utredningsuppdraget

Utredaren ska lämna förslag till åtgärder som minimerar risken för att en betalningsanmärkning på grund av ett krav från det allmänna förekommer i kreditupplysningsföretagens register utan att gäldenären dessförinnan har fått kännedom om kravet.

Det kan finnas olika sätt att komma till rätta med nuvarande brister. Ett alternativ som utredaren ska analysera är om det verkligen är motiverat och ändamålsenligt att uppgifter om offentligrättsliga krav blir tillgängliga för kreditupplysningsföretag redan när mål anhängiggörs hos Kronofogdemyndigheten. Utredaren ska alltså överväga om uppgifter om offentligrättsliga krav ska omfattas av sekretess från det att kravet inkommer till Kronofogdemyndigheten och om sekretessen i målet i så fall bör gälla fram till dess gäldenären med hög grad av säkerhet fått kännedom om sin skuld. Frågan blir då vid vilken tidpunkt en sådan uppgift ska bli offentlig i ett pågående mål hos Kronofogdemyndigheten.

Ett annat alternativ som utredaren ska överväga är om det i kreditupplysningslagen bör införas ett krav på att Kronofogdemyndigheten har vidtagit en verkställighetsåtgärd för att uppgifter om offentligrättsliga krav ska få förekomma i kreditupplysningar. Utredaren ska i sammanhanget vidare överväga om regeln i 34 kap. 1 § andra stycket 2 offentlighets- och sekretesslagen bör tas bort eller förändras.

Utredaren får även överväga andra sätt för att komma till rätta med bristerna. Det ingår inte i utredningsuppdraget att se över myndigheternas rutiner för att kräva betalning eller förutsättningarna för myndigheterna att begära verkställighet.

Utredaren är oförhindrad att ta upp sådana närliggande frågor som har samband med de frågeställningar som ska utredas.

Arbetets bedrivande och redovisning av uppdraget

Utredaren ska utarbeta fullständiga författningsförslag.

Utredaren ska se till att förslagen uppfyller kreditupplysningslagens syften: en effektivt fungerande kreditupplysningsverksamhet och enskildas behov av skydd för den personliga integriteten. Utredaren ska också fästa avseende vid att de ändringar som föreslås inte i onödan leder till ökade kostnader eller administrativa bördor för det allmänna eller kreditupplysningsföretagen.

Utredaren ska redovisa konsekvenserna för gäldenärer, kreditgivare, det allmänna och andra som berörs av de förslag som lämnas. Om förslagen leder till kostnadsökningar för det allmänna, ska utredaren föreslå hur dessa ska finansieras.

Utredaren ska i den utsträckning som det är nödvändigt inhämta synpunkter från berörda myndigheter och företag.

Uppdraget ska redovisas senast den 1 september 2014.

(Justitiedepartementet)